

MEVLÂNÂ ARAŞTIRMALARI

3

Editör:

Prof. Dr. Adnan KARAİSMAİLOĞLU

AKAĐ

Mevlânâ Araştırmaları 3

Mevlânâ Araştırmaları Derneęi Bilim Kurulu

Dr. Nazif Öztürk

Doç. Dr. Hicabi Kırlangıç

Doç. Dr. Derya Örs

Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu

Redaktör

Yrd. Doç. Dr. Bilal Çakıcı

Akçağ Yayınları: 958

Türk Halk Edebiyatı: 56

ISBN: 978-975-338-959-4

©Bu kitabın bütün hakları Akçağ A.Ş.'ne aittir.

Kapak: Emin Bebek

Sayfa Düzeni: Akçağ Dizgi Ünitesi

Baskı: Erek Matbaası - 342 31 01

1. Baskı / Ankara 2009

Kültür Bakanlığı Yayıncılık

Sertifika No: 11382

Akçağ Basım Yayım Pazarlama A.Ş.

Tuna Cad. No. 8/1 Kızılay-Ankara

Tel: (312) 432 17 98 – 433 86 51

Faks: 432 28 52

www.akcag.com.tr

akcag@akcag.com.tr

KLASİK TÜRK ŞİİRİNDE MEVLÂNÂ MEDHİYELERİ
ve MECMUA-İ MEDÂYİH-İ MEVLÂNÂ

Mustafa Erdoğan*

Giriş

Klasik Türk edebiyatı; Kur'ân, hadîs, İslâm tarihi, tasavvuf, mitoloji, astronomi, tıp, sosyal hayat, gelenek, Türk tarihi ve millî kültür unsurları gibi çok geniş kaynaklardan beslenen dünyanın en zengin edebiyatlarından biridir. Asırlarca varlığını devam ettiren ve bugün sayısı bile tam olarak bilinmeyen, belki binlerce eser bırakan Türk kültür ve edebiyatının bu büyük mirasını beslemiş önemli kaynaklardan biri de Mevlânâ ve Mevlevîliktir.

Türk milletinin yetiştirdiği en büyük ârif, âlim ve şâirlerden biri olan Mevlânâ'nın ve onun eserleri, fikirleri etrafında şekillenen Mevlevîliğin, ortaya çıkışından bugüne kadar Türk kültür ve sanatını, din ve düşünce hayatını ne kadar etkilediği umûmiyetle bilinen bir husustur. Musikiden resme, felsefeden, sosyal hayattan güzel sanatlara kadar birçok alanda izleri açıkça görülmekle birlikte, Mevlânâ'nın ve Mevlevîliğin en fazla tesir ettiği saha her halde Türk edebiyatıdır. Mevlevî şâirlerin, eski Türk edebiyatının şâirler kadrosu içinde çok büyük bir yer tuttıkları, hatta tezkirelere bakılırsa bu kadronun yaklaşık % 70'ini oluşturdukları göz önüne alınırsa, Osmanlı şâirlerinin en çok rağbet ettikleri ve dolayısıyla beslendikleri tarikatın Mevlevîlik olduğu ortaya çıkmış olur (İsen, 1997: 209-220). Bununla birlikte Türk edebiyatındaki Mevlânâ ve Mevlevîlik sevgisi ve tesirinin, bilinen ve Mevlevî olan bu şâirlerle sınırlı olmadığı da muhakkaktır. Mevlevî olsun, olmasın eski Türk şâirleri Mevlânâ ve Mevlevîlikle ilgili birçok eser kaleme almışlar, pek çok şiir söylemişlerdir. Bu şiirlerden bir bölümü de doğrudan Hz. Mevlânâ sevgisini ve övgüsünü konu almıştır.

Kaynaklarda, Türk edebiyatındaki Mevlânâ sevgisi ve tesiri şüpheye yer bırakmayacak bir biçimde anlatılmakla birlikte, bunun nasıl ve ne şekilde

---

* Yrd. Doç. Dr., Ahi Evran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, merdocan@gmail.com.

olduğu konusu dile getirilirken, bu sevgi ve etki belirli şahıslar, çevreler, ürünler ve eğilimlerle sınırlandırılmaktadır (Karaismailoğlu, 2005: 51). Durum, *Sefîne-i Mevleviyân*, *Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye* gibi tarihî eserlerde böyle olduğu gibi, günümüzde yapılan çalışmalarda da benzer niteliktedir. Nitekim konuyla ilgili yayınlarda, Nef'î, Neşâtî, Şeyh Gâlib, Esrar-Dede gibi hep belirli ve sınırlı sayıda şair üzerinden hareket edilmiştir¹. Hâlbuki Osmanlı döneminde ve sonrasında Mevlânâ'yı anmak ve övmek üzere söylenen şiirlerin binlerle ifade edilecek kadar çok olduğu belirtilmektedir (Karaismailoğlu, 2005: 52). Daha Mevlânâ'nın hayatta olduğu dönemde söylenmeye başlanan bu şiirler; Türk insanının bu büyük mürşide karşı teveccühünün, sevgi ve bağlılığının göstergesidir. Hz. Mevlânâ, bir tarikat pîri olmakla birlikte, Türk halkı arasında olduğu gibi, divan şiirinde de tarikatlar üstü bir mevkî kazanmış ve ona medhiye söylemek/yazmak bir gelenek haline gelmiştir. Nitekim Mevlânâ ile aynı dönemde yaşamış, Türk dilinin ölümsüz şâiri Yûnus Emre

Mevlânâ Hudâvendgâr bize nazar kılalı
Anun görklü nazarı gönlümüz aynasıdır

(Tatçı, 1990: 82)

diyerek bu sevgiyi ilk dile getirenlerden biri olmuştur.

Yüzyıllar boyunca devam eden bu gelenek; Osmanlı döneminde Sâkîb Dede ve Esrar Dede tarafından; Cumhuriyet döneminde ise Mehmet Önder, Osman Horata ve Necip Fazıl Duru gibi araştırmacılar tarafından tespit edilmeye çalışılmıştır (Sâkîb Dede, 1283; Esrar Dede, 2000; Önder, 1973; Horata, 1999: 43-56; Duru, 2000). Ancak Mevlânâ ve Mevlevîlik'le ilgili şiirleri bir araya toplama konusunda en fazla gayreti sarf eden ve en çok metni bir araya getiren, herhalde, *Mecmua-i Medâyah-i Mevlânâ* adlı bir mecmua tertip eden Dervîş Vâsîf olmuştur.

Dervîş Vâsîf Kimdir?

Vâsîf Efendi'yle ilgili elimizdeki bilgiler çok sınırlıdır. Mecmuanın tertibinin son bulunduğu 1898 yılında hayatta olduğunu öğrendiğimiz Vâsîf, eserinin girişinde kendisini, "hâk-i pâ-yi Mevleviyân Dervîş Vâsîf-ı pür-'isyân" ve "Bende-i Mevlânâ Vâsîf" diye tanıtmaktadır. Bu ifadelerden onun Mevlevî dervîşi olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Ayrıca mecmuadan onun Tahîrî'l-Mevlevî (Olgun), Ahmed Remzî (Akyürek), Abdülbâkî Dede

¹ Türk edebiyatındaki Mevlânâ tesiri ile ilgili; Ahmed Paşa, Bâkî, Şeyhülislam Yahya gibi farklı şairlerin şiirlerinden hareket etmesi bakımından Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu'nu bir istisna olarak anmak gerekecektir.

(Baykara) gibi kişilerle akran ve aynı şeyhe, yani Yenikapı Mevlevîhânesi'nin sondan bir önceki şeyhi Mehmed Celâleddîn Dede (1849-1908)'ye bağlı olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca ilgili kaynaklardan Vâsîf'ın gümrük idâresi kâtiplerinden olduğu, mecmuasından da iyi bir hattat ve şâir olduğu ortaya çıkmaktadır.

Mecmua-i Medâyah-i Mevlânâ

Arapça cem' kökünden "toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi" anlamına gelen mecmua; eski edebiyatımızda seçme yazı ya da şiirlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş yazma kitaplar için kullanılan bir terimdir. Bu kelime, Tanzîmat'tan sonra dergi anlamında da kullanılmıştır (Devellioğlu, 1988: 711; Kut, 1986: 6/170; Levend, 1988: 1/166-176; Horata, 2006: 23-24).

Mecmuaların yazma ihtiva eden kütüphanelerimizde pek çok örneği bulunmakla birlikte, bugün için edebiyatımızda tertip tarihi ve tertip edeni belli, hacimli ve düzenli kısacası önemli mecmua sayısı çok sınırlıdır. İşte *Mecmua-i Medâyah-i Mevlânâ* da tertip edeni ve tarihi belli olan, düzenli, aynı muhtevâda özenle derlenip yazılmış, hacimli mecmualardan biridir. Bu mecmua, XIX. yüzyılın sonunda Vâsîf Efendi tarafından tertip edilmiştir. *Mecmua-i Medâyah-i Mevlânâ*'nın bilinen altı yazma nüshası vardır. Bunlar şunlardır:

1. Mevlana Müzesi Türkçe Yazmaları, No: 2163, 139 vr.
2. Mevlana Müzesi Türkçe Yazmaları, No: 4923, 86 vr.
3. İstanbul Üniversitesi Eski Eserler Kütüphanesi, No: T. 1186, 111 vr.
4. İstanbul Üniversitesi Eski Eserler Kütüphanesi, No: T. 2951, 115 vr.
5. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, O. Ergin Yz., No: 54, 139 vr.
6. Ankara Millî Kütüphane, 06 Hk No: 1029, 99 vr.

Bu nüshaların hepsi de şiirleri toplayan Vâsîf Efendi'nin mührünü taşımaktadır ve onun tarafından aynı rik'a yazıyla istinsah edilmiştir. Şiir sayısı bakımından çok fazla olmamakla birlikte aralarında farklar vardır. Yukarıda sayılan nüshalar içinde şiir sayısı, hacmi, sıhhati, düzeni, yazısının ve tezhibinin güzelliği gibi özelliklerinden dolayı ilk sırada sayılan nüsha daha çok dikkati çekmektedir.

Vâsîf Efendi, mecmuanın baş tarafına yazdığı önsöz benzeri kısa yazıda şunları söylemektedir: "*Sultânü'l-evliyâ senedü'l-asfyâ seyyidü'l-âşıkîn*

mefharü'l-ârifîn Mevlânâ Muhammed Celâlî'l-Hak ve'l-millet ve'd-dîn kaddesa'llahu sırruhu'l-mübîn efendimiz hazretlerinin "Kangı 'âşıkdır o kim mevlâsı Mevlânâ değil" fehvâsı üzre âteş-i 'aşkıyla sûzân olan bendegân ve dervîşânının 'alâ-kadri't-tefvîk ol pîr-i münîr-i dest-gîrin şân-ı 'âlîlerinde inşâd ve icâd eyledikleri medâyah-i belîgayı ihvân-ı tarîkat-i 'aliyyemize bir yâdigâr-ı muhibbâne olmak üzere hâk-i pâ-yi Mevleviyân Dervîş Vâsıf-ı pür-'isyân işbu kitâb-ı şerfi cem' ve tertîb eylemiştir. 'Uşşâk-ı Mevlevî ve sâlikân-ı râh-ı ma'nevînin müsâdif-i nazar-ı kîmyâ-eserleri oldukça bu fakîri du'â-yı hayr ile yâd buyurmaları mütemennâdır. Ve mina'llahi't-tevfîk" (Yz. 2163: 1a).

Özet olarak ifade edecek olursak Vâsıf bu yazısında, Mevlevî bende ve dervişlerinin Hz. Mevlânâ'nın övgüsünde söyledikleri belîğ şiirleri tarikat kardeşlerine bir yâdigâr olması için topladığını ifade etmekte ve okuyanlardan kendisi için dua istemektedir.

Bu yazının altında Vâsıf'ın mührü, mührde ise "Bende-i Mevlânâ Vâsıf 1309" ibâresi bulunmaktadır. Bu tarih miladî 1893/1894 yılına karşılık gelmektedir. Mecmuanın sonunda ise 1900/1901 yılına tekabül eden "1316" tarihi yazılıdır. Bu tarihler, muhtemelen mecmuanın yazılmaya başlandığı ve bitirildiği tarihleri göstermektedir. Anlaşılan Vâsıf Efendi, yedi yılını bu mecmuayı toplamaya harcamıştır.

Mecmuadaki şiirler genel olarak konusuna ve redifine göre tasnif edilmiş; "Mevlânâ, Mevlevî, Mesnevî, semâ', ney" gibi rediflere göre sıralanmıştır. Mecmua; kasîde, musammat, gazel, kıt'a, mesnevî, rubai ve beyitlerin ardından iki mısra ile son bulmaktadır. Mecmuanın Mevlânâ Müzesi Türkçe Yazmaları 2163 nolu nüshasında toplam 563 manzûme bulunmaktadır. Diğer nüshalardaki farklı şiirler eklendiğinde ise bu sayı 657 olmaktadır.

Bu eserin, Osmanlı Devleti döneminde oluşturulan şiir mecmuaları arasında önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Hem muhtevâ birliğine dayanması, hem düzenleyeni ve tertip zamanı belli olması, hem geniş hacmi, hem de bilinmeyen bazı şâir ve şiirlere yer vermesi *Mecmua-i Medâyah-i Mevlânâ*'nın dikkat çekici özelliklerindedir. Diğer taraftan bu mecmua; kısmen Sâkıb Dede'nin *Sefîne*'siyle başlayıp Esrâr Dede'nin *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*'si ve Ali Enver'in *Semâhâne-i Edeb*'iyle devam eden Mevlevî şâirlerini bir tezkire/antolojide toplama geleneğinin de devamı gibidir. Bu eserde, XIV-XX. yüzyılın başları arasında yaşamış şâirlerin eserlerinden ciddî bir tarama yapılarak Mevlânâ ve Mevlevîlikle ilgili şiirler çıkarılıp bir araya getirilmiş ve gelecek nesillere yâdigâr olarak bırakılmıştır.

Bu mecmua farklı zamanlarda muhtelif kişiler tarafından bastırılmaya çalışılmış, ancak bugüne kadar tam bir baskısı yapılamamıştır. Eseri, ilk

önce Vâsıf'ın arkadaşlarından Tâhirü'l-Mevlevî "Mecmua-i Medâyah-i Hazret-i Mevlânâ" adıyla ve bazı küçük notlarla eski harfli olarak İstanbul'da 1898 yılında yayınlamaya başlamış, ancak az bir kısmını yayınlamaya muvaffak olabilmıştır. Cumhuriyet döneminde de Mehmet Önder (1973) ve Necip Fazıl Duru (2000) bu mecmuadan yararlanarak yayımlar yapmışlardır. Eser, son olarak bizim de içinde bulunduğumuz bir heyet tarafından Latin harflerine aktararak incelemeyle birlikte yayınlanmıştır (Mermer-vd, 2009). Ayrıca adı geçen mecmuaya ilâve olarak Osmanlı şiirinin başta divanlar olmak üzere ulaşılabilen diğer kaynakları da taranmış ve tespit edilen konuyla ilgili manzûmeler de bu kitaba ilâve edilmiştir. Böylece eserdeki toplam manzûme sayısı 783'e çıkmıştır.

Mecmuadaki şiirler redifleri açısından değerlendirildiğinde, bu manzûmelerden 67 tanesinin sadece "Mevlânâ" redifini taşıdığını görmekteyiz. Mevlânâ'ya, Mevlânâ'yı, Hz. Mevlânâ'dır, Hz. Monlâ-yı Rûm, Cenâb-ı Mevlvî, yâ Hazret-i Mevlânâ vb. diğer ilgili redifler de bu sayıya ilave edilince rakam 148'e yükselmektedir. Tabii ki Mevlânâ'yı anlatan ama redif taşımayan pek çok şiir de vardır. Meselâ bu bağlamda sayılabilecek önemli bir şiir grubu Mevlânâ hilyeleridir.

Bilindiği üzere, terim olarak öncelikle Hz. Peygamber'in fizikî ve manevî özellik ve güzelliklerini anlatan eserler ile bu konuda hüsn-i hatla yazılmış levhaları ifade eden hilye, zamanla anlam genişlemesine uğramış ve diğer peygamberler, dört halife, aşere-i mübeşşere, Hz. Peygamber'in yakınları, din ve tasavvuf büyükleri gibi farklı kişiler hakkında da yazılmıştır (TDEA, 1981: 4/235-238; *Hakani Mehmed Bey'in Hilye-i Şerîfe'si*, 1992: 5-15; Uzun, 1998: 18/44-47; Güngör, 2000; Güngör, 2003: 185-199). Hakkında hilye yazılan din ve tasavvuf büyüklerinden biri de Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'dir. Eski edebiyatımızda bazı şairler Hz. Mevlânâ'yı öven şiirler söylemekle yetinmemiş, Mevlânâ'nın sözle portresini çizmeye çalışmıştır. Eldeki bilgilere göre Türk edebiyatında üç kişi hilye-i Mevlânâ türünde şiir söylemiştir. Bunlar; Lütfî Mehmed Dede, Bursalı Ali Rıza Efendi ve Tâhirü'l-Mevlevî'dir. Lütfî Dede ve Tâhirü'l-Mevlevî'nin hilyeleri incelemeleri ile birlikte yayınlanmıştır (Erdoğan, 2008: 59-81; Keskin, 2008: 197-221). Burada yeri gelmişken ilk Mevlânâ hilyesi olan Manisa Mevlevîhânesi şeyhi Lütfî Dede'nin hilyesinden bazı örnek beyitleri nakletmek isteriz:

Hilyesin Hazret-i Mevlânâ'nun
 Dinle pîrâyesin ol sultânun
 Levn-i sîmâsını ol Rabb-i Mecîd
 Gûyiyâ kılmış idi verd-i sepîd
 Ne mülahham idi ruhlar ne nahîf

Nev-şüküfte gül idi vech-i latîf
 Tâmmü'l-kâme idi hem-çü Resûl
 Cümle a'zâsı latîf ü makbûl
 İnhinâlıca iderdi refâtâr
 Ki odur hulk-ı Habîb-i Muhtâr
 Meyl ider pîşine ağsân-ı nihâl
 Olsa ger mîve ile mâl-â-mâl
 Bir de güftârı halâvetli idi
 Cümle ahlâkı melâhatlı idi
 Mülket-i lutfun olup pâdişehi
 Dâ'imâ hilm ile oldu nigeği
 Şâh-ı iklîm-i velâyetdür ol
 Merd-i meydân-ı kerâmetdür ol
 Mahrem-i râz-ı Habîb-i Ekrem
 Vâsıl-ı sırr-ı Resûl-i A'zâm
 Oldı ol vâris-i sultân-ı rüsûl
 Yiridür dirler ise vâris-i kül

(Erdoğan, 2008: 74, 75)²

Mevlânâ Medhiyelerinde Muhtevâ

Asıl adı Muhammed Celâleddin olan Mevlânâ; klasik Türk şiirinde Mevlânâ, Hüdâvendigâr, Molla/Monla-yı Rûm, Mevlevî, Celâleddin-i Rûm, Hz. Pîr, sultân-ı aşk ifadeleriyle; Rûmî, Belhî ve Konevî nisbeleriyle anılmaktadır. Klasik şiirimizin kuruluş devirleri olan XIV ve XV. asırlarda kısmen daha az olan bu övgü şiirleri XVI, XVII, özellikle de XVIII ve XIX. yüzyıllarda büyük bir artış göstermiştir. İlk dönemde yaşamış Yunus Emre, Âşık Paşa, Yusuf-ı Meddah, İbrahim Beg, Şeyyad Hamza, Gülşehrî, Ahmedî, Hatiboğlu, Nesîmî, Karamanlı Aynî, Hamdullah Hamdî, Kadî Burhaneddin, Ahmed Paşa, Vasfî gibi şairlerin şiirlerinde Mevlânâ'nın ve eserlerinin izleri görülmekte, ayrıca XIII-XV. yy arasında yazılmış bazı halk tipi mesnevîlerde Mevlânâ'dan hürmet ve sitayişle bahsedilmektedir (Çelebioğlu, 1998: 29-53; Yeniterzi, 1995: 93-101). Bununla birlikte, müstakil Mevlânâ medhiyesi söyleyen şâirler çoğunlukla daha sonraki asırlarda yaşayan Mevlevî şâirlerdir.

Burada, Mevlânâ medhiyelerinin hepsinin muhtevâ tahlilini yapmak mümkün olmadığından, imkân nispetinde kısa kısa işaretlerle Mevlânâ'nın nasıl ve hangi yönleriyle övüldüğü gösterilecektir:

² Yazımızda, dil ve imla konusunda hiç değilse umûmî bir birliktelik sağlamak maksadıyla, yalnız XIX. yüzyıl metinleri düz, diğer yüzyıllara ait metinler yuvarlak olarak yazılmıştır.

Şiirlerde Mevlânâ'nın en fazla dile getirilen özelliği, onun manevî yönüdür. Büyük bir velî; ilim, keşif ve kerâmet sahibi büyük bir mürşid olması şiirlerde onun en fazla zikredilen özelliğidir. Mevlânâ'nın oğlu Sultan Veled'den başlayarak birçok şair bunu şiirinde dile getirmiştir. Sultan Veled şöyle demektedir:

Mevlânâ gibi cihanda bir er olmadı
Ancılayın kimse Hak'dan dolmadı
Mevlânâ'dur evliyâ kutbı bilün
Ne kim ol buyurdısa anı kılun

(Duru, 2000: 41, 42)

Aynı asırda yaşayan Âşık Paşa'nın oğlu Elvan Çelebi de Mevlânâ'nın velîliğini vurgulamaktadır:

Ol ma'ânî denizinün dürcü
Ol vilâyet vücûdunun burcu

(Çelebioğlu, 1998: 31)

XIV. asır şairlerinden Kastamonulu Şâzî ise onun velîliği yanında ilmine ve Hz. Ebubekir'in soyundan gelmesine işaret etmektedir.

Evliyâlar ulusu kutb-ı zamân
Mevlânâ geldi cihâna bî-gümân
Pâzişâh-ı ilm ol sultân-ı dîn
Genc-i esrâr-ı ma'ânîdür yakîn
Ol sülâle hâs u Bû Bekr-i Takî
Anı sevenler olurlar muttakî

(Çelebioğlu, 1998: 31)

XV. yy.da yaşayan Hudâyî (ö. 1480); noksanının tamam olmasını isteyenlere Mevlânâ'nın eşiğine baş koymayı tavsiye etmekte, doğrulukla Mevlânâ'nın yolundan gidenlerin Allah'ın rahmetine ulaşacağını söylemektedir.

Ey dil istersen eğer kâmil ola noksânun
Secdegâh it eşiğin Hazret-i Mevlânâ'nun
Sıdk ile sâlik olan silk-i Celâleddîn'e
Şübhesiz vâsıl olur rahmetine Rahmân'un³ (109a)

Hudâyî'nin oğlu Şâhidî (ö. 1550) de Mevlânâ'nın manevî makamına işaret ederek; onun erenlerin başı, sırlar hazinesi, ilim ve keramet mecması; sözlerinin ise vahdet deryasından gelen bir ırmak olduğunu söyler:

³ Bundan sonra yazılacak olan manzûmelerin bir kısmı, *Mecmua-i Medâyih-i Mevlânâ'nın* Mevlana Müzesi Türkçe Yazmaları, 2163 numaradaki nüshasından seçilmiştir. Bu eserden alınan örnekler için her defasında ayrıntılı kaynak göstermek yerine, ilgili metinden sonra metnin bulunduğu varak numarası yay parantez içinde gösterilmiştir.

Ol erenler serveri kim mahzen-i esrârdur
 Mecma'-ı 'ilm ü kerâmet matla'-ı envârdur
 Sözleri deryâ-yı vahdetden gelür enhârdur
 Haşr içinde zâtı fahr-ı seyyid-i Muhtâr'dur
 Hazret-i Monlâ Celâleddîn Hudâvendgâr'dur (85b)

Yine XVI. yy şairlerinden Senâyî (ö. 1543), Mevlânâ'yı övdüğü tercîbendinin vasıta beytinde onu hidayet güneşinin doğduğu yer ve Allah'ın sırrının keşfedicisi olarak anar:

Matla'-ı şems-i hüdü Hazret-i Monlâ Hünkâr
 Kâşif-i sırr-ı Huda Hazret-i Monlâ Hünkâr

(Duru, 2000: 56)

Bu yüzyıl şairlerinden Dâîf (ö. 1601), Mevlânâ'yı övdüğü gazelinin bir beytinde Mevlânâ gibi bir erin dünyaya gelmediğini söyler:

Sâl-i hicret bin bir oldı gelmedi bir er velî
 Hazret-i Molla gibi olalı dünya binde bir

(Duru, 2000: 84)

Eserlerinde zaman zaman Mevlânâ'yı öven şâirlerden biri de XVI. asrın ünlü devlet adamı ve tarihçisi Gelibolulu Âîf (ö. 1600)'dir. Âîf de Mevlânâ'nın velîliğine, fazileti ve ilmüne işaret eder.

Mürşidi hazret-i Mevlânâ'dur
 Fazlınun gâyeti yok dânâdur
 Evliyâ zümresinün mefharidür
 Ma'rifet kulzümünün gevheridür

(Gelibolulu Mustafa Âîf, 2003: 345)

Bir başka şair, Zihnî (ö. 1614) ise aynı konudaki bir gazeline, onun Hz. Muhammed'in ilmüne varis ve evliyanın seçkini olduğunu söyleyerek başlar:

Vâris-i 'ilm-i nebî Hazret-i Mevlânâ'dur
 Evliyâ müntehabı Hazret-i Mevlânâ'dur (100b)

XVII. yüzyılın ünlü şairlerinden Neşâtî (ö. 1674)'nin *Divan*'ında, Mevlânâ için bir kaside ve mesnevî şeklinde uzun bir medhiye vardır. Neşâtî, Mevlânâ'yı vahdet tahtgâhının sultanı, hakikat ülkesinin şâhı, "*ledün*" ilmüne (Hak'tan gelen bilgiye) vâkif, insanlara hakikat sırlarını gösteren evliyânın en büyüğü olarak görür. Neşâtî'ye göre Mevlana Allah'a yaklaşma hazinesini açan kişi, âriflerin baş tacıdır. Onun şiirleri, hakikat bahçesinin gülleri ve hikmet bahçesinin süsleridir. Onlar insanların gönüllerini ferahlatan bahar

mevsimindeki ırmaklar gibidir. Onun her kelimesinde binlerce sır ve nükte gizlidir.

Keyhusrev-i tahtgâh-ı vahdet
 Şehenşeh-i kişver-i hakikat
 Ser-çeşme-i evliyâ-yı zi-şân
 Deryâ-yı ledün muhît-i 'irfân
 Gencine-güşa-yı *li-ma'a'llah*
 Tâc-ı ser-i 'ârifân-ı âgâh
 Ol şem' -i hüda ki feyz-i zatı
 Gark eyledi nûra ka'inâtı

(Neşâtî, 1996: 22)

Bu yüzyıl şairlerinden Dânişî (ö. 1683) de söylediği uzun bir kasideyle Mevlânâ'yı öven şairler arasında yerini almıştır. Bu kasideden bir beyit almakla yetiniyoruz. Bu beyitte Dânişî, Mevlânâ'nın güzelliğinin Hz. Hüseyin'in güzelliğiyle, yaratılışının Hz. Hasan'ın huyuyla, adının Hz. Peygamber'in adıyla ve zâtının da Hz. Ali'nin zâtıyla aynı olduğunu söylemektedir:

Hüsnidür hüsn-i Hüseyin ü hilkatı hulk-ı Hasan
 Nâmidur nâm-ı Muhammed zâtı zât-ı Bû-türâb (57a)

Yine Nesîb (ö. 1714) de Mevlânâ övgüsünde şiir söyleyen divan şairlerinden biridir. Bu konudaki uzun kasidesinde geçen bir beyitte Nesîb, Mevlânâ'yı bekâ mülkünün hocası ve Allah aşkı için iki dünyadan geçen biri olarak tavsif etmektedir.

Odur o hâce-i mülk-i bekâ ki fart-ı himemle
 İki cihânı değışdi metâ'-ı 'aşk-ı Kadîr'e (55b)

Mevlânâ övgüleri denince ilk akla gelecek şairlerden biri Şeyh Gâlib (ö. 1799)'dir. Gâlib'in şiirlerinde açık veya gizli pek çok yerde Pîr'i Mevlânâ'ya övgü bulunmaktadır. Meselâ aşağıdaki beyitte, her ne taraftan Mevlânâ'nın cemâli görünse, dile Allah adının geldiği, yani Mevlânâ'nın görene Allah'ı hatırlattığı söylenerek bir hadîs-i şerîfe telmihte bulunmaktadır.

Görünse her ne taraftan cemâl-i Mevlânâ
 Gelür zebânlarâ ism-i celâl-i Mevlânâ

(Okçu, 1993: I/96)

Daha önce belirtildiği üzere, Hz. Mevlânâ'nın bir Allah âşığı olması da şiirlerde çok sık vurgulanmaktadır. Bu konuda Gâlib bir beytinde; Allah aşkının mazharı, temizlik ve doğruluk kaynağı Hz. Mevlânâ'dır derken, diğer bir beytinde de aşkın Hz. Mevlânâ suretinde görüldüğünü, Mevlânâ'nın yaratılış sebebinin de aşk olduğunu dile getirmektedir.

Mazhar-ı 'aşk-ı Hudâ Hazret-i Mevlânâ'dur
 Menba'-ı sıdk u safâ Hazret-i Mevlânâ'dur
 'Aşk kim sûret-i Mevlânâ'dur
 Ma'nâ-i hilkat-i Mevlânâ'dur

(Okçu, 1993: I/93, 95)

Gâlib'e göre Mevlânâ ve Şems; evliyâ topluluğunun en mükemmelleri, parlak sabah vakti ve güneş gibi nurlu, aşk şahının iki kudret eli, Allah'ın sıfat ve zâtının açık delilleridirler. Şems'le Mevlânâ'nın durumu, Hz. Muhammed'le Hz. Ali gibidir.

Gürûh-ı evliyânun ekmeledür Şems ü Mevlânâ
 Misâl-i mihr ü subh-ı müncelîdür Şems ü Mevlânâ
 Şeh-i 'aşkun iki kudret elidür Şems ü Mevlânâ
 Sifât u zâta bürhân-ı celîdür Şems ü Mevlânâ
 Hemân 'ayn-ı Muhammed'le 'Alî'dür Şems ü Mevlânâ

(Okçu, 1993: I/307)

Mevlânâ'nın *Mesnevî*'si ise, sırları açıklayan canlı bir mürşittir.

Mürşid-i hay kâşif-i esrârdur
Mesnevî-i Hazret-i Monlâ-yı Rûm

(Okçu, 1993: II/745)

XVII. yy.ın ünlü şairi Nâbî (ö. 1712)'ye göre Hz. Mevlânâ keşif ve keramet göğünün güneşi, Allah'ın dostu ve asfiyanın reisidir. *Mesnevî* ise, Kur'ân'ın bir tercümesi olup her beyti bin esrar hazinesini içermektedir.

Mihr-i sipihr-i keş ü kerâmet veliyy-i Hak
 Sâlâr-ı asfiyâ sipeh-engîz-i uhrevî
 Ne *Mesnevî* mütercem-i nazm-ı kerîm kim
 Her beyti bin hazâ'in-i esrârı muhtevî

(Bilkan, 1997: I/239)

Nâbî'ye göre Hz. Mevlânâ *Mesnevî*'sinde Hak tâlibi olana alçak ve yüksek olanı beyan etmiş; Hak yolunun zorluklarını halledip âhiret yolunu kolaylaştırmıştır.

Hazret-i Ma'nevi-i *Mesnevî*'de itdi beyân
 Tâlib-i Hak olana esfel ile a'lâyı
 Hall idüp müşkilini cümle tarîk-i Hakk'un
 Eyledi ehline âsân o reh-i 'ukbâyı (108a)⁴

⁴ İçinde bu beyitlerin de geçtiği toplam on üç beyitlik manzûme, *Nâbî Divanı*'nda (Bilkan, 1997) görülememiştir. Nâbî'nin diğer eserlerinde geçmesi de muhtemeldir.

Diğer taraftan Prof. Dr. Ali Nihad Tarlan'a göre, Mevlevî olmamakla birlikte, Mevlânâ'yı en iyi anlayan ve anlatan şairlerin başında Nef'î (ö. 1635) gelmektedir. Tarlan özellikle şâirin Farsça *Divan*'ından yaptığı tercümelemlerle bunu göstermiştir. Nitekim bir şiirinde Nef'î şöyle demektedir: "Hudâ erlerinin ser-halkası Mevlevî-i Rûm ki o; ilimde önden gidendir. Ben onun peyreviyim. Onun kaleminden zuhur eden her nükte tevhidin ta kendisidir. Ben de aynı fikirdeyim. Onun kalbinin tecellî nurlarının aydınlığı ile gönlümden ağzıma kadar öyle doluyum ki... kalemim gizli sırlarımdan birini yazsa hokkamın yatak odasından güneşler sızar." (Tarlan, 1959: 57-65) Nef'î, Mevlânâ için üçü Farsça, biri Türkçe dört kaside söylemiştir. Türkçe kasidesi divan şairleri arasında çok beğenilmiş, bu şiire Şeyh Galip başta olmak üzere bazı şairler tarafından tahmisler, tazminler yazılmıştır. Aşağıda Nef'î'nin Hz. Mevlânâ'ya bakışını yansıtan bu kasideden bazı beyitler yazılacak ve bunların kısa açıklamaları yapılacaktır (Şiirin tam metni için bk. Nef'î, 1993: 50-51).

Merhabâ ey hazret-ı sâhib-kırân-ı ma'nevî
Nâzım-ı manzûme-i silk-i le'âl-i Mesnevî

Merhaba ey manevî mülkün sultanı, inciler dizisi olan *Mesnevî* manzûmesinin nâzımını (dizicisi/şairi).

'Âlem-i ma'nâda hurşîd-i cihân-ârâ gibi
Devr ider girmiş semâ'a anda rûh-ı Mevlevî

Cihanı aydınlatan güneş gibi, Mevlânâ'nın ruhu, mânâ âleminde semaa girmiş, döner durur.

Ya'ni sırru'llâh-ı a'zam Hazret-i Monlâ-yı Rûm
Kim odur ma'nâda sâhib-mesned-i keyhüsrevî

Yani Allah'ın sırlarının en büyüğü, mânâda hükümdarlık makamının sahibi Hz. Mevlânâ'dır.

Ol hudâ-vend-i serîr-i ma'rifet kim feyzidür
Sâlik-i bî-tûşe-i güm-râha zâd-ı uhrevî

Marifet tahtının sahibi olan Mevlânâ'nın feyzi; yolunu kaybetmiş, azıksız sâlik için âhiret gıdasıdır.

'Aklî nûr-ı cevher-i zât-ı şerîf-i Ahmedî
Nutkı mağz-ı rûh-ı enfâs-ı latîf-i 'İsevî

Onun aklı, Hz. Muhammed'in şerefli zâtının cevherinin nuru; sözü, Hz. İsa'nın latîf nefeslerinin rûhunun hülasası, özüdür.

*'İlm-i vahdetde sebakdaşı imâm-ı evliyâ
Hikmet-i ma'nîde şâkirdi Hakîm-i Gaznevî*

Vahdet ilminde evliyanın imamı ders arkadaşı, mânâların hikmeti konusunda Hakîm-i Gaznevî talebesidir.

*Gevher-i güftârının kân müşterî-i müflisi
Kûçe-i esrârının hurşîd düzd-i şeb-revi*

Mücevher kaynağı, onun söz cevherinin iflas etmiş bir müşterisidir. Güneş, onun sırlarının pazarının gece yürüyen bir hırsızdır.

*Feyz-i isti'dâd-ı zâtın gör kim itmiş tâ-ezel
Cezbesi hurşîd ü mâh u âsmânı Mevlevî*

Onun zâtındaki kâbiliyet feyzinin cezbesi, ezelden beri, güneşi, ayı ve gökyüzünü Mevlevî etmiştir.

Başka pek çok şâir de onun kalem sahibi oluşunu dile getirmiştir. Meselâ Nâzım (ö. ?) mahlaslı bir şâir bu konuda şöyle demektedir:

*Gelmemiş zâtı gibi mülk-i kemâlât içre
Sâhib-i nazm u kalem Hazret-i Mevlânâ'dur
Mesnevî'sinde nice dürr-i hakikat meknûz
Mâlik-i genc-i hikem Hazret-i Mevlânâ'dur (100a)*

XVIII. yy. şairi Hayrî ise onun söz kılıcıyla inkâr ırkının, yani inançsızlığın kökünü kestiğini söylemektedir:

*Şehenşâh-ı kerâmet-pîşe Mevlânâ-yı Rûmî kim
Hüsâm-ı nutkı kesmişdür kökünden 'ırk-ı inkârı
(*Mecmua-i Medâyah-i Mevlânâ*, Yz. 4923: 66b)*

Yine şiirlerde zaman zaman Mevlânâ Hz. Peygamber'in vârisi, onun ilmüne vâkıf olan kişi olarak övülmektedir.

*El-amân ey vâris-i sırr-ı Habîb-i Kibriyâ
El-amân ey menba'-ı feyz-i hidâyet zü'l-'atâ
(Safâyî, XVIII. YY, 70b)*

*Es-selâm ey vâkıf-ı 'ilm-i nebî Monlâ-yı Rûm
Es-selâm ey mehdî-i dîn bâdî-i cümle 'ulûm
(Samtî, XVII. YY, 71b)*

Mevlânâ aynı zamanda dinin güneşi, keramet burcunun yıldızı, hakikat yolunun rehberidir.

Ahter-i burc-ı kerâmet şems-i dîn-i bî-zevâl
Mürşid-i râh-ı hakikat Hazret-i Monlâ Celâl
(Sıdkî, XVII. YY, 72a)

Şiirlerde zaman zaman Mevlânâ-ney ilişkisinin de dile getirildiği fark edilmektedir.

Dem-â-dem andırur ahd-i elesti nây-ı Mevlânâ
Kılar âşıkları dîdâr-ı mesti nây-ı Mevlânâ
(Adnî, XVII. YY, 12b)

'Aşkdan halk idicek Hazret-i Mevlâ nâyı
Tercemân kıldı ana Hazret-i Mevlânâ'yı
(Lâ-edrîf, 133b)

Nâya bilmem ne nefes degdi ki Mevlânâ'dan
Getürür şevke gerek pîri gerek bernâyı
(Gelibolulu Âlî, XVI. YY)

Eski edebiyatımızın hanım şairlerinden XIX. yüzyılda yaşamış Şeref Hanım (ö. 1860) ise Hz. Mevlânâ'yı şöyle övmektedir:

Ezelden ser-firâz-ı evliyâ halk eylemiş Bârî
Bütün pîrânın olsa intihâbı nola etvârı
Delîl ister mi varken Mesnevî gibi bir âsârı
Egerçi tâ dem-i *kâlû belâ* ben itdim ikrârı
'Uluvv-i *kadr-i Mevlânâ'yı* yok bir ferdin inkârı
Bilir şâh u gedâ pîr ü cüvân hep Molla Hünkâr'ı (75a-75b)

Aynı yüzyıl şairlerinden Murad Molla (ö. 1847) ise onun manevî yönü yanında müfessir, muhaddis gibi sıfatları da olduğunu söylemekte, ayrıca lakaplarını saymaktadır:

Hem müfessir hem muhaddis hem de merd-i ma'nevî
Didi Câmî *bes buved burhân-ı kadreş Mesnevî*
Nâmı olmuşdur Muhammed hem Celâleddîn lakab
'İlmi için dediler Monlâ ona ehl-i edeb
Hem hilâfet oldu hünkâr ile ta'bîre sebep
Zâhir ü bâtında şehdir münkirâ çekme ta'ab
Pâdişâh-ı ber-vefâdır Hazret-i Monlâ-yı Rûm (84a)

Mevlânâ medhiyelerinin pek çoğunda, umumiyetle sona doğru, şairlerin Mevlânâ'dan yardım isteğinde buldukları görülmektedir. Yenişehirli Avnî

(ö. 1883)'nin bir manzûmesinden alınan aşağıdaki bentte de bu durum söz konusudur:

Senin ben bendenim sen pâdişâh-ı bî-nazîrimsin
 İki 'âlemde ümmîdim penâhımsın zahîrimsin
 Kulun dervîşinem sen dahi Pîr'im dest-gîrimsin
 Elim tut kurtar Allâh 'aşkına ni'me'n-nasîrimsin
Miyân-ı lücce-i hasretde kaldım bî-kes ü tenhâ
Meded yâ Hazret-i Monlâ Celâleddîn-i Mevlânâ (78b-79a)

Sonuç olarak şunları söylemek mümkündür: Hz. Mevlânâ, Türk edebiyatında hiçbir mutasavvıfa nasip olmayacak kadar övgü şiirine konu olmuştur. Bu şiirler bize göre; bir menfaat karşılığı yahut birilerine yaranmak için söylenmiş şiirler değil, Türk insanının Mevlânâ'ya olan sevgisinin, hürmeti ve bağlılığının delili ve edebiyata yansımış şeklidir. Klasik Türk şiirinde Mevlânâ, umûmiyetle dînî ve tasavvufî kabuller çerçevesinde ele alınmakta; onun büyük bir velî, ârif, âlim, şâir özellikleri ön planda dile getirilmekte, ayrıca bâtın ilminin yanında zâhîr ilimlerinde de üstad olduğu belirtilmektedir. Ayrıca Mevlânâ'nın fizikî özelliklerini anlatan müstakil hilyeler de yazılmıştır. Medhiyelerde zaman zaman Mevlânâ'nın "magz-ı Kur'ân" yani Kur'ân'ın özü de denilen ünlü eseri *Mesnevî*'ye ve soyunun Hz. Ebubekir'den geldiğine de değinilmektedir. Mevlânâ övgüsü konusunda çoğunlukla Mevlevî şairler müstakil manzûmeler söylemekle birlikte, bu noktada bir sınır bulunmamaktadır. Bir başka deyişle Hz. Mevlânâ'yı sadece Mevlevî şairler övmemiş, Nâbî veya Nef'î gibi başka tarikatlara mensup ya da tarikat ehli olmayan şairler de bu konuda şiir söylemişlerdir. Mevlânâ övülürken çoğunlukla klasik edebiyatın başta kaside ve gazel olmak üzere çok farklı nazım şekillerinden ve teşbih, tenasüp, istiare, cinas gibi edebî sanatlardan istifade edilmiştir.

KAYNAKLAR

- Bilkan, Ali Fuat (1997), *Nâbî Dîvânı I-II*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Çelebioğlu, Âmil (1998), *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Devellioğlu, Ferit (1988), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi, Ankara.
- Duru, Necip Fazıl (2000), *Mevleviyâne Şiir Güldestesi*, Perşembe Yayınları, İstanbul.
- Erdoğan, Mustafa (2008), "Lütfî Mehmed Dede ve *Hilye-i Mevlânâ* Adlı Eserine Göre Mevlânâ'nın Özellikleri", *Erdem*, S. 50 (Mevlânâ Özel Sayısı), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, s. 59-81.
- Esrar Dede (2000), *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*, Haz. İlhan Genç, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- Gelibolulu Mustafa Âlî (2003), *Tuhfetü'l-Uşşâk*, Haz. İ. Hakkı Aksoyak, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Güngör, Zülfikar (2000), *Türk Edebiyatında Türkçe Manzum Hilye-i Nebvîler ve Nesîmî Mehmed'in Gülistân-ı Şemâil'i*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Güngör, Zülfikar (2003), "Türk Edebiyatında Hilye-i Nebvî Türünün Doğuşu, Gelişimi ve Sebepleri", *Tasavvuf*, Yıl 4, S. 10 (Ocak-Haziran), s. 185-199.
- Hakani Mehmed Bey'in Hilye-i Şerîfe'si* (1992), Haz. Abdülkadir Karahan, Sabah Gazetesi Yayınları, İstanbul, s. 5-15.
- "Hilye ve Hilyeler" (1981), *TDEA*, Dergâh Yayınları, İstanbul, C. 4, s. 235-238.
- Horata, Osman (2006), "Kaynaklar", *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, s. 23-24.
- Horata, Osman (1999), "Mevlânâ ve Divan Şairleri", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Osmanlı'nın Kuruluşunun 700. Yılı Özel Sayısı, Ankara, s. 43-56.
- İsen, Mustafa (1997), *Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Karaismailoğlu, Adnan (2005), *Mevlânâ ve Kültürümüz*, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Konya.

- Keskin, Neslihan Koç (2008), “Tâhirü'l-Mevlevî'nin Hilye'sine Göre Mevlânâ”, *Erdem*, S. 50 (Mevlânâ Özel Sayısı), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, s. 197-221.
- Kut, Günay (1986), “Mecmua”, *TDEA*, Dergâh Yayınları, İstanbul, C. 6, s.170.
- Levend, Agâh Sırrı (1988), *Türk Edebiyatı Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, C. 1, s. 166-176.
- Mecmua-i Medâyah-i Mevlânâ*, Mevlânâ Müzesi Kütüphanesi, No. 2163.
- Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu II* (1971), Haz. Abdülbâki Gölpmarlı, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Mevlânâ Müzesi Yazmalar Kataloğu III* (1972), Haz. Abdülbâki Gölpmarlı, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Nef'î Divanı* (1993), Haz. Metin Akkuş, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Neşâfî Divanı* (1996), Haz. Mahmut Kaplan, Akademi Kitabevi, İzmir.
- Okçu, Naci (1993), *Şeyh Galib I-II*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Osmanlı Şiirinde Mevlânâ Övgüleri ve Mevlevîlik Unsurları* (2009), Haz. Mermer, Ahmet-Hidayetoğlu, Ahmet Selahattin-Erdoğan, Mustafa-Keskin, Neslihan Koç, TDV Yayınları, Ankara.
- Önder, Mehmet (1973), *Mevlâna Şiirleri Antolojisi*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara.
- Sâkıb Dede (1283), *Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyân*, Mısır.
- Tarlan, Ali Nihad (1959), “Nef'î'de ve İkbâl'de Mevlânâ”, *686. Yıldönümünde Mevlânâ*, Konya, s. 57-65.
- Tatçı, Mustafa (1990), *Yunus Emre Divanı Tenkitli Metin*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Uzun, Mustafa (1998), “Hilye”, *TDVİA*, TDV Yayınları, İstanbul, C. 18, s. 44-47.
- Yeniterzi, Emine (1995), *Mevlânâ Celâleddin Rûmî*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.
- Mecmua-i Medâyah-i Mevlânâ*'dan Örnek Sayfalar (Mevlânâ Müz. Küt. No. 2163, vr. 1b, 6b, 109b, 110a).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

<p>کماله زبانده اسم جلالک مولانا کورندی قدرت مولانا قال مولانا تم جمع شوخه خصال مولانا نه دور نظیریدر وجد و حال مولانا کوزنح حضرت صاحب خیاک مولانا وصالده اتم در اتصاک مولانا سندالنده کی بعضی مقال مولانا سحرک ایلم روجا مولانا</p>	<p>کورشم هر نه طرفه جمال مولانا جلالک دینه اور الله حق جلالک مقام فقره ته وقت سلطنه فقیر هزاره هزاره عوالم ساعه حیرانه یوزنح لاهرانک نور پاک شمس الفجره حالک و وحدت و محروفا بقا صانع هزار بنده سی وار دعوی انا الحقده سماع ایدوب کیره منجره آفتاب رخی</p>
<p>دلم لیریز حکمت اولوی سوادای مولانا دل و جان ایله اولدم بیها سیدای مولانا کویکل اولدی کمال شوخه لیم جویای مولانا نمایاندر عاقله رخصه آسای مولانا</p>	<p>بوشهره مزده فتح جید در غالب یکی قیوره ظهور کمال مولانا</p>
<p>بخی سومت و حدت ایلدی صریای مولانا کورویب شمس جمال بر تو نور کالانسه نوله دور و سماع ایتم جرم در کوزنح بیه شه اورنک در بیهم سریر قرب عزتدر</p>	<p>بوشهره مزده فتح جید در غالب یکی قیوره ظهور کمال مولانا</p>

حليہ مبارکہ حضرت مولانا

<p>ربنا خالقنا مولانا کل وقت و توکلت علیہ بالنبي العربي الراجل فأجج الهمم و فاعه جد سبطیه امم الحریه وعلى الاول و صحب ارات اول و اشرف اصحاب مریه الملقب بقبعه النایر یا رفیق و صلیه نبوی</p>	<p>بسم رحمة رحيم المولى احمد اذکر بالشرک اليه واصلی واسمى اکل اجمل الخلقه بخانه و فاعه سید الکوثر یوک النعلیه حضرت احمد علیه الصلوات سبحا افضل اصحاب کریمه نأى انیه همامی الفایر نظير مدقه و عیقه نبوی</p>
<p>جد عالی جناب ضفار زات بوکر شوده الطرار</p>	
<p>کوه تکیه و وفا بحر کرم حاضی شرع معاد احکام قیه ظلم و شقاوه و بیاد</p>	<p>رفیق سلطان عربیاه عجم ناشر ربه میده اسلام شه شاه اشرف کشتاراد</p>

<p>کلی روحینک سوزک طوبت کیر سماع عتق اول کی تکوید بیله اهل العتق سه اهل الشرف</p>	
<p>کوتوار اولدی قولوغره کمدی آنک ایدرک یبه صفای بوکوره دوراندک کله آیاغره هب کدلی اعداندک بنج اوسم بریدر لطفی اول سلطانک</p>	<p>ضویک اییدوب عفت مولانا ک رف و فی ناکه قلوب مولود ایردی سماع امر مولانا ایل برهت ایره مولانا جد اعلاییم هت ایره کلمتد</p>
<p>بجما بزه سی اول درک مولانا ک تخت معینه اوردر یار شهی دوراندک</p>	
<p>قبه جرح عم دک نوله مردانه شمی شبه جرح زندانه بجهنده نه چار اکیانه شمی صانه اوسمه اولدی طرفنده بر پروانه شمی ایویب جرحی مراضی بانی بیانه شمی جوده طریقه عتقی ارشاد ایتمه دلریانه شمی مولود لر باقرایی کرکوتر رفوانه شمی</p>	<p>عتق مولاناره قیدی باسی ایل جان شمی اولمیدی عتق مولانا اولور میدی اسیر راه عتق زات مولانا هدایت نوزیدر قام قام ایچدی بزم عتق عتق باره سه ترک سر تعلیم ایرمه عاتق اول قدم نسه آب وصال عفت مولانای</p>
<p>ترک جانیه قیلما علم جانانه یولنده صیما شاعق اولقونسی نامک حیره رک پروانه شمی</p>	
<p>اوکیم معنی ارک ایره صاحب کرامتد بیانه ایدر اموک دینی هر چی بر آیتد بوکیم ارک ای تجر عقل و فرمان اوکیم حکمتد بیه اقا کتاب آسمان بینه حکایتد که هر بزمکته سی بروهنی نزلده کنایتد</p>	<p>کتاب تنوی کیم نوه علم حقیقتد سرایا شرح رمز نکته معنی اولد بجز فطنه و هیاتنه بو علم انسانی دکله نقل احکام نجوم آسمانه انا کتاب آسمانینک بودر معنی مضمونی</p>

<p>بوندک نصیری حقا خارج لفظ و عبارتدر اگر اندک لهریری بر صاحب فطرتدر که نیز اول ارب عالم غیب هویدر</p>	<p>درباره حالده صادر کلام اللہی ناطقدر نه فاشانی بیور تاویح مضامینہ جرجانی مکرفیتی ایشتم مناجاتک المیدہ روییدہ</p>
<p>سلوک الهی عجیب اولم بیروا که ای هوی لسانہ لفظہ سارهد بایرہ آنا قوتدر</p>	
<p>اگر قیدل حرم اولم سزا مر جملانہ اولدی لهر لظہ روانہ بروری مغز قرانہ خرقہ بوتانی ویرر الملسی جرضی ازبانہ آستانده اوللا سوقم برکز غلطانہ خدمت در کوزہ اولدی کرینہ بیانہ دل برداغم ایسی بی کی راتم نالانہ حد اولم حق لظیف اینی جناب یزدانہ</p>	<p>هنا در کم سلطانہ سریز عرفانہ آیت ضح هذا حضرت مولانا کیم تاج خورشیدہ ایدر نازکام بوتانی ایلمز کردسه کردوم نگاه رعیت کوزینہ کاهکتانہ صافم تبانظاہ فداک حسرت در کم یا کلام کم ایا مغز روم رویجان حرم در کم عالیانک</p>
<p>کتریمه جاگر در بوزہ کر فیکدر نکه لفظک قیتی بی جوی سبایانہ</p>	
<p>صفا کب ایت انی خیاره جانانہ مجبور قیتی نارم قیدینک دم اینیک طاشہ رقتی قیتی دوم دوم ایتتیه دلدرد توفیه بی قیتی بخار اول آستانہ حضرت صبری ماوی قیتی برام معنویدر تقویدہ آنی اعضا قیتی نفس لوت تا حکام اول کوزلک تیکدی قیتی کانه لوزلک عتقده کتی تنج یانہ یا قیتی</p>	<p>کوکل مرتضی زنگ که ورتده مجبور قیتی اولوسم حسرت دیکاه مولونا طایر ای یانہ قیتم فوکم داند در سماع مولوی سوتی لهوایم اویم دوشم ناز جرحه آب وینہ اول سباع و نای حلقه اهل وجدک بیلمک استریک چاره تقویدہ لایبایسک زووه عرفانہ حبت اهلک باخریه یا قوت قیتی یا ایدر</p>